

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ
ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**

**ТРАНСФОРМАЦІЇ ЖАНРУ РЕЦЕНЗІЇ
В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала:

студентка II курсу 261 групи
Спеціальності 061 Журналістика
Освітньо-професійної програми
Журналістика
Чобітько Катерина Сергіївна

Керівник:

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент, Орлова Наталя Василівна

Рецензент:

кандидат філологічних наук,
доцент, Юріна Юлія Миколаївна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Рецензія як вид аналітики, літературної критики і публіцистики	7
1.1. Історіографія дослідження	7
1.2. Поняття «рецензія» в науці про соціальні комунікації	9
1.3. Природа та сутність жанру рецензії	11
РОЗДІЛ 2. Жанрово-тематичний аналіз рецензії в українській пресі	16
2.1. Рецензія на шпальтах «Літературної України»	16
2.2. Рецензія на сторінках «Українського журналу»	24
2.3. Рецензія в газеті «День»	30
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	49

ВСТУП

Актуальність дослідження. Процеси становлення української незалежної держави стали переломними для української журналістики та досі не дійшли свого завершення. Як наслідок, на шпальтах видань відбувається процес зміни характеру та форми подання журналістських матеріалів. Це призводить до певної дифузії класичних жанрів, появи гібридних форм, виникнення нових жанрових різновидів.

Н. Орлова у статті «Жанрово-тематичний аналіз рецензії на шпальтах «Літературної України» та «Українського журналу» зазначає: «На сторінках друкованих видань спостерігаємо зміни характеру подання журналістських публікацій, т.зв. традиційні жанри журналістики зазнають дифузії, побутують у нових різновидах» [25, с. 54].

Вивчаючи тексти українських друкованих та електронних періодичних видань, не завжди можна чітко визначити жанр тієї або тієї публікації. Ці процеси позначилися і на рецензії. О. Дупак слушно зауважує: «Зі змінами в державі, суспільстві, журналістиці відбувається складний процес трансформування змістової вимоги до рецензії та перебудови її жанрової структури. Все це призводить до появи не лише нових видів цього жанру, але і до наявності деяких негативних тенденцій його сучасного існування та розвитку» [5].

Їх вивчення є важливим для сучасної теорії і методики журналістської творчості, для жанрової системи сучасної української журналістики. Саме цим зумовлена актуальність нашого дослідження.

Жанрову природу рецензії у різні часи розглядали українські та зарубіжні журналістикознавці: В. Буряк, О. Тертичний, О. Дупак, Л. Кройчик, В. Качкан, В. Шандра, О. Харитоненко та інші. Дискусія

точиться щодо віднесеності жанру рецензії до літературної критики, аналітики чи публіцистики.

Зважаючи на це окремі науковці (наприклад, З. Смелкова) вважають рецензію і інформаційним, і аналітичним жанром. Такі висновки роблять на підставі того, що в цій жанровій формі наявні елементи обох жанрових груп. Відтак вивчення сучасних форм рецензії допоможе окреслити ті процеси, що відбуваються сьогодні, спрогнозувати розвиток жанру рецензії в майбутньому.

Дослідження цього явища належить до актуальних напрямів науки про соціальні комунікації, при цьому жанрові характеристики сучасних журналістських текстів трактуються в багатьох працях неоднозначно.

Рецензія як жанр аналітичної журналістики нині зазнає значних трансформацій, відтак вивчена ще недостатньо.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Роботу виконано в рамках науково-дослідної теми кафедри української філології та журналістики Херсонського державного університету «Актуальні проблеми сучасного мас-медійного простору» (ДРН 117 U 001732).

Мета роботи – проаналізувати види рецензії в сучасних текстових та електронних виданнях, визначити їх жанротворчий потенціал.

Досягнення мети здійснюється шляхом вирішення таких завдань:

- а) вивчити історіографію питання в науковій літературі;
- б) з'ясувати поняття «рецензія»;
- в) розглянути типологію рецензій;
- г) визначити жанрові характеристики досліджуваного жанру;
- г) встановити ознаки жанру рецензії, виявити її структуру, тематику на прикладі текстів друкованих та електронних українських видань;
- д) зробити висновки відповідно до поставлених завдань.

Об'єктом нашого дослідження є видові форми жанру рецензії, що функціонують на шпальтах сучасних українських видань.

Предмет – специфічні риси жанру рецензії в українській пресі.

Джерелами дослідження слугували:

- номери щотижневика, газети письменників України «Літературна Україна», викладені в електронному архіві на офіційному сайті видання за 2011 - 2012 рр., а також матеріали онлайнової версії за 2020 рік;
- випуски україномовного інформаційного культурно-політичного місячника для українців у Чехії, Польщі та Словаччині «Українського журналу» за 2014-2015 рр. та 2020 рік;
- публікації в жанрі рецензія газети «День» за 2020 рік (онлайнова версія).

Методи дослідження. Початковою для нашої роботи є необхідність розглядати рецензію з погляду загальнонаукової методології пізнання і типології як професійного методу дослідження складних соціально-комунікативних явищ.

Під час дослідження було використано методи аналізу, синтезу, історичний, порівняльний, аналогії, дедукції, індукції, контент-аналізу, історіографічний метод.

Наукову новизну вбачаємо передусім в тому, що джерельна база нашої роботи ще не була предметом вивчення. Аналіз публікацій у жанрі рецензія в матеріалах періодичних текстових та онлайнових видань 2020 року дозволить зафіксувати сучасні жанрові різновиди рецензії, спрогнозувати подальші трансформації жанру.

Практичне значення. Результати нашого дослідження можна використовувати здобувачам закладів вищої освіти для підготовки до практичних занять з курсів «Газетно-журнальні жанри», «Теорія і методика журналістської творчості», а також для написання рефератів і курсових робіт.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати кваліфікаційної роботи викладено в науковій розвідці

«Поняття «рецензія» в науці про соціальні комунікації», розміщеної в збірнику «Магістерські студії» (2020 р.).

Структура дослідження: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (43 позиції) та додатків.

РОЗДІЛ 1

РЕЦЕНЗІЯ ЯК ВИД АНАЛІТИКИ, ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ І ПУБЛІЦИСТИКИ

1.1. Історіографія дослідження

Рецензія як жанр широко використовувалася в радянській журналістиці, тому специфіка її жанрової природи досліджена публіцистами і критиками ще у II пол. XX ст. Останні 10-15 років журналістикознавці акцентують на активних трансформаційних процесах сталих жанрових форм, класичних жанрів періодичної преси, зокрема і рецензії. Короткий огляд наукових розвідок українських учених із цього питання є важливим етапом нашої роботи.

О. Дупак у статті «Літературна рецензія в українських друкованих ЗМІ: особливості жанру» (2008) розглядає модифіковані типи рецензій, що трапляються на сторінках вітчизняних журналів та газет. У результаті аналізу публікацій у жанрі рецензія автор дійшов висновку про те, що «сьогодні спостерігається переорієнтація завдань рецензії від формування суспільної думки до консюмізму, коли на перший план виходить необхідність продати або просунути товар на ринку. Тому спостерігається витіснення класичного жанру рецензії новими видами, як рецензія-есе або модифікована форма рецензії на книгу, націлені на зацікавлення читача та збільшення продажу. Так, комуністична ідеологія як стрижень змісту рецензії за радянського етапу підміняється сьогодні рекламною ідеологією» [5].

О. Харитоненко у статті «Сучасні трансформації жанру літературної рецензії в мас-медійному просторі України» (2009) досліджує історію розвитку жанру, акцентує на трансформаціях жанрових видів літературної рецензії в газетних виданнях. Авторка

резюмує: «...аналіз представлених у сучасній періодиці літературних рецензій дозволяє зробити такі висновки: 1) найбільш очевидні помилки в текстах цього типу стосуються методики викладу (хиби аргументації), композиції твору, використання «нетрадиційних» для книжного стилю засобів виразності; 2) цілком очевидним є наближеність жанру літературної рецензії до художньо-публіцистичних жанрів нарису та есе; 3) зміни в структурі жанру літературної рецензії зумовлені низкою соціальних, історико-літературних факторів, а також загальним зниженням рівня фахової підготовки журналістів, літературних критиків, редакторів» [41].

Розвідка Л. Монич «Рецензія як специфічний жанр на сторінках літературно-художніх журналів» (2013) присвячена вивченню жанру рецензії в вузькоспеціалізованій журнальній періодиці – літературно-художніх виданнях. Вона зауважує, що «рецензія регулярно друкується на сторінках видань цього напрямку і становить значну частину з загальної кількості матеріалів нехудожнього спрямування, які з'являються в часописах У літературно-художніх журналах переважають великі, розгорнуті рецензії. Однак зустрічаються і міні-рецензії» [24].

К. Кузьменко у статті «Тональність та міра критики в критичній статті (на прикладі сучасних українських рецензій)» розглядає поняття рецензії, її жанрові різновиди в сучасних українських друкованих ЗМІ. Авторка наголошує: «...класифікація рецензій, запропонована видатними вченими, почала зазнавати певних змін: зникають одні види рецензій, а натомість з'являються інші. Цей процес зумовлений розширенням технічної та матеріальної бази, а також змінами у світогляді та ідеології суспільства. ... сучасна масова рецензія стала більш інформативною, ніж аналітичною – дедалі частіше у масових виданнях використовуються рецензії-анотації та рецензії-репліки, поступово зникають із газетних сторінок рецензії-фейлетони. Сьогодні рецензія спрямована переважно на рекламу, а отже, її тональність та міра критики в ній – мінімальні. Проте

аналітична група рецензій і далі займає свою нішу на інформаційному ринку, хоч вона й стала більш вузькопрофільною» [14].

Отже, питання трансформаційних змін жанру рецензії порушували українські дослідники, визначаючи причини цього явища, нові жанрові види рецензії, накреслюючи перспективи подальшого функціонування цього жанру. Остання розвідка з цього питання датується 2013 роком, відтак вивчення жанрових модифікацій рецензії в сучасних друкованих та електронних видань є актуальним.

1.2. Поняття «рецензія» в науці про соціальні комунікації

Розглянемо визначення рецензії з позицій літературної критики та журналістики українськими науковцями. Відомий журналістикознавець, представник львівської публіцистичної школи, **В. Здоровега** відносить цей жанр *до групи аналітичних* і дає наступне його визначення: *«це один з найпоширеніших літературно-критичних жанрів, мета якого аналіз, оцінення художнього, мистецького, публіцистичного, наукового твору, зіставлення його з життям, а також розгляд порушених у творі суспільних проблем»* [8, с. 204].

Більшість проаналізованих нами праць українських журналістикознавців зараховують жанр рецензії до аналітичних. Так, **О. Підлуцький** пише: *«Рецензія – це відгук (перш за все критичний) на твір художньої літератури, мистецтва, науки, журналістики тощо. Вона розглядає, як правило, один-два твори і дає їм оцінку. ... Рецензія – це аналіз, а не переказ твору! Причому аналіз усебічний і об'єктивний. Рецензія – це доказове міркування, аргументування головної ідеї автора»* [28].

Г. Кривошея пропонує власну дефініцію: *«Рецензія – це критико-бібліографічний матеріал, в якому на підґрунті аналізу, дослідження розглядаються літературно-мистецькі твори, наукові або громадсько-політичні видання, творчі авторські надбання. Це жанр газетно-*

журнальної публіцистики, форма літературно-художньої критики, яка має на меті оцінити той чи інший твір, авторський творчий доробок, визначити міру впливу на громадську думку» [12, с. 84].

Журналіст, херсонський письменник, літературний критик, видавець **В. Піддубняк** подає таку дефініцію: «Рецензія – аналітичний газетний і журнальний жанр; відгук на літературний твір, музейну виставку, театральну виставу, концертну програму з метою їх аналізу, висловлення порад і пропозицій» [27, с. 71].

Ю. Бондар слідом за російськими лексикографами І. Богдановим та Б. Вяземським вважає, що «рецензія – жанр газетних і журнальних публікацій, де аналізується, оцінюється який-небудь твір тощо» [20, с. 147].

Дослідниця **К. Серажим** пропонує таку дефініцію: «Критичний матеріал, написаний фахівцем із відповідної галузі, називають рецензією. Рецензія – різновид статті, яка відображає явища та факти не суспільного життя взагалі, а тільки літературної, театральної, художньої, музичної сфер. Основна мета рецензії – критичний розбір, аналіз, оцінка якогось мистецького явища. Тому головним її об'єктом виступає художнє явище, що представляє один із видів мистецтва: літературу, музику, живопис, театр чи кіно» [33, с. 309].

Відомий харківський журналістикознавець **І. Михайлин** відносить рецензію до **жанрів критики**, а не аналітики. Він так сформулював аналізоване поняття: «рецензія – жанр критики, що містить оцінку, аналіз та інтерпретацію, визначення сильних сторін і недоліків, зауваження та пропозиції щодо поліпшення літературного, мистецького чи наукового твору» [7, с. 239].

Аналогічно до жанрів критики (тільки суто літературної) відносять рецензію літературознавці. Та, у **Ю. Бурляя** читаємо: «Рецензія – один із провідних жанрів літературної критики, що дає розгляд та оцінку

творам художньої літератури та мистецтва, визначає їх та характеризує допущені хиби й недоліки» [2, с. 137].

Отже, більшість українських журналістикознавців вважають рецензію жанром аналітики, окремі (І. Михайлин, В. Здоровага) говорять про неї як жанр критики, а літературознавці називають рецензію жанром літературної критики.

Спробуємо на основі всього вище сказаного синтезувати власну пробну дефініцію досліджуваного жанру: ***рецензія – це провідний жанр літературної критики та аналітичної журналістики, який містить елементи публіцистики, дає аналіз та оцінку художньому явищу, створеному літературою, музикою, живописом, театром чи кіно, а також публіцистичних та наукових творів.***

1.3. Природа та сутність жанру рецензії

Дослідники, що розглядали природу цього жанру, мають незначні розбіжності щодо жанрових ознак, типології, класифікації.

Російські учені подають такий поділ рецензії на види.

О. Тертичний у посібнику «Жанри періодичної преси» (2004). Він пропонує класифікувати рецензії наступним чином:

1. За обсягом:

- великі (гранд-рецензії є аналітичною формою, прерогативою спеціалізованих видань);
- маленькі (міні-рецензії побутують у двох різновидах: інформаційному та аналітичному);

2. За аналізованими творами:

- монорецензії (рецензується один твір; обсяг тексту невеличкий);
- полірецензії (розглядають кілька творів);

3. За темою:

- літературні;

- театральні;
- кінорецензії;
- рецензії на рекламну продукцію;
- телерецензії;
- рецензії на мультиплікаційні та неігрові фільми [36, с. 111-112].

Появу останніх О. Тертичний пояснює тим, що наприкінці 90-их рр. ХХ ст. і на початку 2000-их років значно зростає кількість нового контенту (зокрема рекламного), цікавість до нього серед аудиторії значна, відповідно журналісти і критики реагують на цей запит, пишучи подібні рецензії [36, с.112].

І. Михайлин у словнику-довіднику «Журналістика» (2013) в словниковій статті «рецензія» виділяє такі її внутрішньожанрові різновиди: «*анотаційна рецензія* (передбачає малі розміри, описовість, популяризацію літературного матеріалу), *відкритий лист* (містить звернення, бесіду з адресатом), *аналітична рецензія* (порівняно невеликий розмір, витлумачення твору, оцінка його місця в літературному процесі)» [7, с.239].

Г. Кривошея у посібнику «Теорія і практика журналістики» (2007) умовно розділяє рецензії за змістом на «*критико-бібліографічні, літературні, театральні, музичні, художні, кінорецензії*; за формою і методом – *рецензія-анотація, рецензія-репліка, рецензія-фейлетон, рецензія-відкритий лист* » [12, с. 85].

В. Піддубняк у «Словнику журналіста і видавця» (2005) пропонує такі види рецензії: «*анотація, короткий відгук, есе, репліка, рецензія-діалог, жарт, фейлетон, памфлет*» [27, с. 72]. На нашу думку, автор надто вільно потрактовує жанрові різновиди рецензії, оскільки відносить сюди суто публіцистичні жанри, такі як фейлетон, памфлет, есе.

К. Серажим у підручнику «Текстознавство» (2008) виступає за тематичний поділ рецензії. Вона виділяє: «*літературні* – аналізуються

окремі художньо-літературні чи наукові твори або творчість окремих письменників (такі рецензії можуть переростати у літературно-критичні статті); *мистецькі* – аналізують і оцінюють театральні вистави, кінофільми, концерти, твори образотворчого мистецтва» [33, с. 309].

Дослідниця *К. Кузьменко* у статті «Тональність та міра критики в критичній статті (на прикладі сучасних українських рецензій)» (2008) на основі аналізу праць радянського періоду з природи і типології жанру рецензії наводить таку узагальнену класифікацію:

«Рецензія-анотація. Інформаційна група. Мета – не стільки проаналізувати сам твір, скільки повідомити про нього. ... Міра критики в ній практично дорівнює нулю. Рецензія-анотація коротко описує твір, даючи реципієнтові змогу вирішити для себе, чи вартий цей твір його уваги. Має здебільшого рекламний характер. Рецензент інформує, інтригує та заохочує читача придбати чи просто ознайомитись із твором. Найпоширеніший цей вид у масових виданнях, метою яких є популяризація певних творів літератури чи інших видів мистецтва.

Рецензія-репліка. В ній вже присутній певний елемент оцінки, критики. Відносять до інформаційного виду, оскільки серйозного аналізу та оцінки в ній немає. Рецензія-репліка значно ширша, ніж рецензія-анотація, але не дуже велика за обсягом. Ця якість даного підвиду зробила рецензії-репліки вельми популярними в сучасних друкованих ЗМІ.

Рецензія-фейлетон. ... тональність і міра критики дуже високі, оскільки в рецензії-фейлетоні висловлюється суб'єктивна думка автора. Належить до аналітичного виду. ... Вона пишеться в легкій і жвавій сатиричній формі, а тому може мати розважальний характер. Зазвичай не розрахована на серйозну відповідь. Практично зникла з газетних шпальт.

Рецензія-відкритий лист. У відкритому листі до автора твору може звертатися не професійний рецензент, а звичайний читач, котрий прагне висловити свою суб'єктивну думку. Отож міра критики таких рецензій може бути дуже високою. ... провокує полеміку, тобто закликає

можливих опонентів до дискусії. У ній є конкретна авторська оцінка, висловлена за допомогою сукупності певних фактів і аргументів, які допомагають обґрунтувати позицію автора. Рецензія-відкритий лист може мати різкий тон і надмірну експресивність. ... можна побачити лише в спеціалізованих виданнях, де акцент робиться на зворотному зв'язку з читачами.

Рецензія-оглядова стаття. ... має подавати цілісну картину твору або творчості письменника загалом. ... рецензент має бути дуже добре ознайомлений із об'єктом рецензії. Рецензія-огляд має служити для поінформованості більшої аудиторії, розширення та впорядкування її уявлень про явища духовного й суспільного життя. Літературний огляд завжди був популярним і складним інформаційно-аналітичним жанром критики й мистецтвознавства. Така рецензія не може бути поверховою. Її має характеризувати високий філософський та естетичний рівень, правильне зіставлення явищ мистецтва з сучасністю та реальним життям загалом. ... Її тональність має ґрунтуватися більше на логічних висновках, ніж на особистих емоціях автора» [14].

У нашому дослідженні ми будемо дотримуватися цієї типології.

Узагальнюючи напрацювання учених (І. Михайлина, Г. Кривошеї, О. Тертичного, К. Серажим) щодо природи аналізованого жанру, виділяємо такі **жанрові характеристики рецензії**:

1. Основу рецензії складає відгук (зазвичай критичний) про твір.
2. Предмет рецензії – твір (мистецтва, культури, живопису, літератури, кіно тощо).
3. Мета – привернути увагу читача до рецензованого твору.
4. Хронологічна актуальність.
5. Науковість.
6. Виклад змісту твору.
7. Наявність оцінки, інтерпретації твору, його місця в доробку автора і загалом творчого процесу.

8. Стислість, ясність, конструктивність, доброзичливість у висловленні думок.
9. Вільне володіння автором методами аналізу.
10. Може переходити з інформаційної до аналітичної жанрової групи.
11. Єдність аналітичного та публіцистичного пафосу.

РОЗДІЛ 2

ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕЦЕНЗІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ

2.1. Рецензія на шпальтах «Літературної України»

Про статус газети, історичні віхи найкраще сказано її редактором Сергієм Кулідою на офіційному сайті видання: «Літературна Україна» – це «найстаріший український літературно-мистецький часопис, що безперервно виходить із 1927 року.

Наш часопис – один із живих символів українського відродження: на його шпальтах дебютувала плеяда письменників, які згодом тріумфально ввійшли в канон національної класики, – Ліна Костенко, Микола Вінграновський, Євген Гуцало, Іван Драч й ін. У 1960-ті роки ХХ ст. газета об'єднала довкола себе літературну генерацію письменників і дисидентів, яких згодом назвали шістдесятниками.

Саме на сторінках «ЛУ» було надруковано першу програму «Народного руху України». В переломний історичний момент на зорі Незалежності «ЛУ» рішуче виступила за демократизацію та національне самовизначення.

Нині часопис динамічно розвивається й об'єднує велику письменницьку і читацьку спільноту в Україні та діаспорі. Ми пропагуємо якісну літературу, широку мистецьку інклюзію й культуру діалогу. У 2012 році часопис занесено до «Книги рекордів України».

Ми щодня працюємо над тим, щоб величезний прошарок національної літератури – від шістдесятників і вісімдесятників аж до літературних течій 1990-х – був представлений і належно проартикульований в українському публічному дискурсі.

Висвітлюючи маловідомі й замовчувані сторінки вітчизняної історії, «Літературна Україна» системно усуває прикрі лакуни на карті нашої колективної пам'яті. Важливою культурною місією часопису є також всебічне сприяння авторським дебютам. Наша мета – освоєння й українізація світового культурного ландшафту та розширення меж українського світу» [18].

Для аналізу обрано архівні номери тижневика *«Літературна Україна»* за 2011 - 2012 роки (друкована версія), а також матеріали інтернет-видання (онлайнової версії) (2020 р.).

У рубриці *«Література. Критика. Час»* уміщено одразу 2 рецензії. Публікація *«Ключі любові до розкодування художніх текстів»* (ЛУ, 25 серпня 2011 р., с. 11). Автор - *професор Тарас Салига*.

Предметом рецензії є праця Леоніда Рудницького «Світовий код українського письменства: Вибрані літературознавчі статті і дослідження». – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010.

Це рецензія-оглядова стаття. В ній автор з науковим підходом аналізує не лише нову працю Л. Рудницького, але й виходить на широкий контекст розвитку світової літератури: «А в полі зору дослідника завжди була і залишається рідна українська література у контексті літератур світових. Йому, за словами його батька, «вирваному із корінням із національного ґрунту», доводилось на рівні філологічних студій вивчати різні європейські літератури. Отож він сам для себе відкрив, а не засвоїв як готову істину, що література — «живий організм, який родиться, живе, росте, а інколи, залежно від історичних обставин, завмирає, а то й вмирає» (ЛУ, 25 серпня 2011 р., с. 11).

Автор досліджує художню майстерню письменника: «Для глибшого сприйняття такого організму, вважає Л.Рудницький, «потрібно устійнити головні аспекти його буття», себто збагнути і знайти відповідь на такі запитання: «1) де живе цей організм і яке його довкілля? 2) що він

робить? 3) як він виглядає ззовні? 4) який він є всередині?» (ЛУ, 25 серпня 2011 р., с. 11). Наприкінці рецензії автор узагальнює: «Кожен, хто прочитає «Світовий код... », переконається, що книжку Леоніда Рудницького написано з любові до рідного слова». (ЛУ, 25 серпня 2011 р., с. 11).

Інша публікація на цій же шпальті - рецензія *Олександра Гордіна* «*І роздумів нестерпний скарб*» на книжку віршів Ярослава Камінецького «А потім буде осінь...» - Львів: Сполом, 2011 (ЛУ, 25 серпня 2011 р., с. 11). Це рецензія-анотація, що містить інформацію про зміст, форму і вид нового видання.

У рецензії «*Енциклопедія для майбутніх поколінь*» йдеться про презентацію одразу двох книжок: другого, доповненого видання енциклопедичного довідника «Рух опору в Україні: 1960-1990» та віршової антології політв'язнів радянської доби «Поезія із-за ґрат» (ЛУ, 29 листопада 2012 р.). Авторка – *Ганна Протасова*.

Вона інформує про вихідні дані кожного видання, коротко переповідає їх зміст. Крім цього, наводить вислови мистецтвознавців, що виступили на презентації цих видань (директора видавництва «Смолоскип» Ростислава Семківа, засновника видавництва «Смолоскип» і ведучого заходу Осипа Зінкевича). Маємо інформаційний матеріал, рецензію-анотацію.

Подібною до жанру і структури рецензії-анотації є публікація «*Архів СБУ є ключовим джерелом історії*» (ЛУ, 22 березня 2012 р.). Авторка – *Любов Багацька*. Вона інформує про презентацію трьох книжок видавництва «Смолоскип», підготовлені на основі розсекречених документів колишнього КДБ: «Ведучою презентації і дискусії була Наталія Ксьондзик, відповідальний редактор видавництва «Смоло-скип», яка працювала над усіма презентованими книжками: «Українські дипломатичні представництва в Німеччині (1918-1922)», «Репресовані діячі УАПЦ: 1921-1939» (обидві з'явилися за сприяння Ади Кулик з

Вашингтона) та «Ізидора, рідна сестра Лесі Українки: від сталінських таборів до еміграції» (ЛУ, 22 березня 2012 р.).

Далі авторка наводить виступи учасників заходу, в яких переповідається зміст книжкових новинок, обговорюється їх літературно-мистецька цінність.

В *онлайн-версії* видання «Літературна Україна» за 2020 рік рецензії розміщено в рубриці «Книжкове review».

Матеріал Зоряни Лановик «Література як труїзм або порятунок швидкоплинного» є рецензією-оглядовою статтею (5 жовтня 2020 р.) (дод. А).

Текст великий за обсягом, побудований за класичною структурою рецензії: спершу *вихідні дані твору* (книга: автор, видавництво, рік випуску): «Богдан Задура. Роки спокійного сонця : Повість / Переклад з польської Василя Слапчука. – Луцьк: Вежа-Друк, 2020. – 116 с.» [16]. Після заголовка розміщено *фото обкладинки* книжки.

Далі авторка через міркування про те, які твори вважати сучасними (ті, що тільки-но з'явилися, чи ті, тільки нині побачили світ), вводить читача в тему рецензії: книгу польського письменника Богдана Задури «Роки спокійного сонця».

Зоряна Ланович продовжує міркування і знаходить спільне між українським читачем і польським письменником: «Творчість Богдана Задури – визнаного класика польської літератури – уже не чужа для українського читача. Упродовж останніх років вийшли друком кілька перекладених його книг. Однак досі перекладачі надавали перевагу поезії, хоча прозовий доробок письменника не менш вагомий. Лише тепер публікується перша повість, і що прикметно, – написана понад п'ятдесят років тому, вона вливається у наш сучасний літературний потік, щоби сказати своє вагоме слово у безмірі його численних голосів» [16].

Авторка розповідає історію появи повісті: «Це перший прозовий твір автора, опублікований в Польщі у 1968 році. Тоді ще юний, але вже

відомий обдарований письменник наважився на велике епічне полотно» [16]. Вона не переходить після цього до аналізу твору, а заглиблюється і передісторію його написання: «...для того, щоби збагнути таємницю, закодовану у цьому тексті, читач повинен звернути увагу на те, коли цей твір був написаний, і спробувати реконструювати ті обставини, ті умови, той дух епохи, які його творили» [16].

Природньо, що авторка заглиблюється в історію написання повісті, щоб розглянути «широкі позатекстові контексти, без врахування багатьох позалітературних чинників просто неможливо збагнути ідеї та думки» [16].

Рецензентка проводить паралелі між творами Б. Задури і французького класика А. Мюссе: «Хоча Б. Задура не наважується назвати свого персонажа власним іменем, як це зробив французький класик, але і зі сторінок біографії автора, і з експресії вислову, ми розуміємо, що написане не є вигадкою, цілковитою фікційністю – це пережиті моменти життя і особистого людського та письменницького досвіду. Більше того, його персонаж Кшиштоф у певних фрагментах твору набуває ознак ліричного героя, а текст виразно ліризується розлогими роздумами про пережиті події, пов'язані з ними відчуття і почуття» [16].

Також авторка проводить паралелі аналізованого твору з «Портретом митця в юності» Джеймса Джойса: «повість Задури імпліцитно повторює саме Джойсову модель. Передусім це стосується композиції. Вона віддзеркалює становлення творчої особистості від народження до усвідомлення свого письменницького покликання. Звичайно, обставини польського Стівена Дедалуса інші, бо інша епоха, інші реалії життя. Але шлях обидва герої проходять той самий: від рутини буденних речей і подій до проникнення у таємниці мистецтва. У паралелі вимальовуються ті ж етапи становлення: самоусвідомлення власної ідентичності, перший релігійний досвід та зневіра у нав'язаних традицією переконаннях, перший урок ще дитячої закоханості, який теж

завершується розчаруваннями, проте стає безцінним життєвим багажем і етапом дорослішання, і, врешті, віднайдення себе у творчості, яка вимагає відречення від певних колишніх прив'язаностей і переоцінки цінностей. Так повість Б.Задури набуває рис роману виховання (*Bildungsroman*), в ній виразно простежується проблема становлення особистості, пошуку життєвих орієнтирів та власної аксіології» [16].

Наприкінці рецензії Зоряна Лановик робить висновок: «Саме тому повість «Роки спокійного сонця» не сприймається як запізнений шанс українському читачеві познайомитись із твором півстолітньої давності. Вона сприймається новою і сучасною, відкриваючи нові грані сенсів та нові можливості для інтерпретацій» [16].

Ця рецензія є прикладом якісного критичного продукту: авторка глибоко знає предмет аналізу, проводить широкі паралелі, є масштабність мислення і узагальнень. Перед читачем дійсно аналітичний матеріал фахового рецензента-літературознавця.

Публікація «*Валентина Люліч. На білому білі: поезії*» (30 вересня 2020 р.). Автор – *Ігор Фарина*, м. Шумськ, Тернопільська область (дод. Б). Це рецензія-оглядова стаття.

Оформлення шпальти рубрики «Книжкове review» інтернет-видання «Літературна Україна» для всіх матеріалів однакове: заголовок, дата публікації на сайті, під нею фото (обкладинка твору, що рецензується), нижче – вихідні дані твору (прізвище автора, назва, рік видання, кількість сторінок; фактично це бібліографічний опис книги). Через інтервал – власне рецензія. Прізвище рецензента розміщено після тексту рецензії.

Початок рецензії нагадує вступну частину статті: автор відштовхується від проблемного питання: чи варто літературному критику оцінювати поетичний чи прозовий твір з лінгвістичного аспекту. Ігор Фарина не погоджується з такою думкою: «Чесно кажучи, смішно від такої «глибокодумності». Бо ніколи оце цінне (а точніше літературна

свіжість) не ходитиме у пожованій одяганці. І, звісно, ніколи не протестуватиме проти лінгвістичного вдивляння у неї» [40]. Це своєрідна відправна точка, яка дала початок авторському аналізу поетичної збірки Валентини Люлія «На білому білі: поезії» саме щодо мовленнєвих зворотів, авторських новотворів.

Автор наводить міркування вголос, що нагадує *репортажний стиль*: «Про це ще раз подумаю, коли «Новою поштою» отримав збірочку поезії «На білому білі» Валентини Люліч з Рівного. Адже, здалося, перечитуючи її, що потрапив у словотвірний вир; і «однововчі», «переосінь», «надпрозорі», «сонцестихія»» [40]; «Вчитуюся у рядки з цією словогарнотою і вже не спроможний відринуть від цікавих висловлювань: «день завершу, повішу знак «зачинено на переосінь», «на тлі узорів ми надпрозорі», «залишаючись найдорожчими однобічними одиночними однововчими». Згодімося, що словесна і смислова несподіванки ходять поряд» [40].

Після аналізу мовленнєвих нюансів, тропів і порівнянь, рецензент виходить на *культурологічний аспект*: «Усі ці нюансики, зрозуміло, сприяють показовій виражальності. Та, очевидно, вона стане цікавішою з культурологічними акцентами. Окремо наголосити на них спонукає епіграф до книги. До розмисловості навколо білого і чорного кольорів закликають слова лауреата Шевченківської премії Мирослава Дочинця. Зацікавлюють також твори, епіграфом до яких стали рядки Миколи Біденка і Тетяни Череп-Пероганич. Шарму книзі додають згадки про Рільке та Уласа Самчука» [40].

Закономірно, що рецензент *проводить паралелі* з іншими поетесами та письменницями, *порушує* ще одну *проблему* – відповідності лексики авторок духові часу: «Посилання на ряд прізвищ, до якого вдався відгукувач, порушує ще одну проблему, яку вважаю вельми актуальною. Письмачки творять не у вакуумі, їхні рядки передають дихання часу. Доплюсуємо сюди віковість. І що ж виходить? Та непросту картину

маємо. На віршах Теодозії Зарівни, Неоніли Стефурак, Лесі Степовички, Ольги Яворської – позначки того, що їхні духовні орієнтири формувалися в тоталітарну епоху. Розкутість мислення на тлі часу і деяка скутість думання, що додає шарму. А от у творчості Олени Пащук, Мар'яни Савки, Ганни Синьоок (молодших за віком літераторок) цього вже немає, хоча певні відзвуки теми існують. Це бачимо і на прикладі віршів рівненчанки» [40].

У прикінцевій частині рецензії І. Фарина переходить до конкретики книги: «Уже було мовлено про перетини традицій та модерну. Видання «На білому білі» вказує, що маємо римовані та неримовані поезії, ронделі, катрен, верлібр, текст пісні. Таке різноформ'я, звісно, не може не радувати» [40].

Після висловлення позитивних моментів (а їх оцінка й аналіз займає лівову частку тексту рецензії) він переходить до критики: «Але це багатство різновидів вираження думки, як мені, здається, не завжди є виправданим. Скажімо, книгу завершує текст пісні «Пузата мама». Не заперечую, що твір приваблює, бо є у ньому симпатичні висловлювання. Але заковика полягає в іншому. Натяк на пісенну лірику не вписується у контекст друку, розмиває його. Певною мірою це стосується такого твору, як «Солодка колисанка» [40].

Більше зауваг рецензент не давав і завершив на рекомендаційній ноті: «...кожен дивиться на певне явище зі своєї «дзвіниці» й оті позирки лише доповнюють вищомовлене. Щось таке маємо в даному випадкові. А це означає, що книга відбулася. І читачі, безумовно, ще з більшою увагою вдивлятимуться у літеросплетення нових видань авторки, на друк якої спробував подивитися з «лінгвістичної дзвіниці» [40].

2.2. Рецензія на сторінках «Українського журналу»

«Український журнал» (УЖ) – аналітичне видання для українців, що проживають у Європі. У Вікіпедії зазначено, що це «україномовний інформаційний культурно-політичний місячник для українців у Чехії, Польщі та Словаччині» [39].

Часопис видають у Чехії, хоча редакції існують у Празі (Чехія), Варшаві (Польща), Пряшеві (Словаччина), Києві (Україна). Головний редактор – Петро Андрусечко (м. Познань). Видавець: РУТА.

У Вікіпедії читаємо: «Фундація «Український журнал» була створена в 2005 році аби популяризувати у Чехії, Польщі і Словаччині ідею часопису «Український журнал». Вона діє на пограниччі польської, української та словацької культур. Фундація організовує зустрічі та акції, що сприяють широкому міжкультурному діалогу. Крім того вона співпрацює з іншими організаціями, які займаються популяризацією культур народів Центрально-Східної Європи.

Заснований фундацією журнал знайомить читачів Польщі, Словаччини та Чехії з життям української громади в цих країнах, загалом із життям у Середній Європі, українською культурою у європейському контексті, суспільними, політичними, культурними подіями в Україні.

Журнал видається за фінансового сприяння Міністерства культури Чеської Республіки.

Журнал видається раз на місяць (за винятком декількох місяців у 2010 році, коли виходив один журнал на два місяці[1]). Формат паперу – А2. Основний наклад українською мовою видається в Чехії. Існують також додатково наклади журналу на чеській, польській та словацькій мовах» [39].

У випуску «*Українського журналу*» № 4 за 2015 рік представлено кілька рецензій. Вони розміщені у постійній рубриці «*Культревю. Рецензії та анотації*» (УЖ, № 4, 2015, с. 55-58).

Публікація «*1930-ті: дослідниця екзотики*» є рецензією на працю Софії Яблонської «Чар Марока. З країни рижу та опію». Далекі обрії: Подорожні нариси / Упоряд., передм. і літ. редакція Василя Габора, Львів, Піраміда, 2015 (УЖ, № 4, 2015, с. 57-58). Автор - **Тарас Прохасько**, Івано-Франківськ. Жанр - рецензія-оглядова стаття.

Рецензент сперш відзначає оригінальність формату видання С. Яблонської: «Перший крок у нашому випадку – це формат книжки, в якій зібрані усі мандрівні повісті Яблонської. Такого формату в сучасному українському книгодруку ще не було. Він екзотичний. Він кількома параметрами доторку, візії та руху відрізняється від усіх інших українських книжок, навіть у найбагатшій книжковій шафі» [32, с. 57].

Автор намагається подати цілісну картину твору і творчості С. Яблонської, відшукує причиново-наслідкові зв'язки, проводить філософські паралелі, висловлює припущення, які підкріплює аргументами: «Власне, про чекання і про те, що відкривається після нього, якщо наважитися, і є вся проза Яблонської. Всі її чарівні оповіді насправді не так стосуються далеких країв, як можливості туди дістатися, здатності наважитися. Можливо, саме тому всі книжки Софії Яблонської були сенсаційними у зашкородній, але відкритій потаємним мріям міжвоєнній Галичині. Саме тому вони були заборонені при совітах – адже злочин намірів є найбільшим злочином. Може, саме тому їх так довго ніхто не перевидавав у роки Незалежності, адже передовсім треба було видати все поважне» [32, с. 57].

У випуску «*Українського журналу*» № 9 за 2014 рік представлено 3 рецензії. Вони розміщені у постійній рубриці «*Культревію. Рецензії та анотації*» (УЖ, № 9, 2014, с. 56-58).

Матеріал «*На Стефиній кухні*» є рецензією на однойменний твір Софії Андрухович (дод. В). Авторка – **Світлана Ославська**, Івано-Франківськ. За жанром це рецензія-репліка.

У тексті немає глибини аналітичного вивчення твору, паралелей з іншими зразками прози, співвіднесеності з епохою, визначення суспільного значення. Натомість маємо опис сюжету та елементи оцінки.

Структура рецензій у цій рубриці стандартна: під рубрикою «Культревью. Рецензії та анотації» розміщено від 3 до 6 публікацій.

Початок: назва і вихідні дані рецензованого твору. Наприклад: «На Стефіній кухні. Софія Андрухович. Фелікс Австрія, Львів, Видавництво Старого Лева, 2014, 288 с.» [26].

Назва рецензії є фактично іменуванням книги, що аналізується. Вона набрана більшим шрифтом, виділена кольором і сприймається як заголовок. Вихідні ж дані заверстано після інтервалу, виділено напівжирними накресленням і візуально сприймаються як лід.

Далі подано текст рецензії, по центру якого вміщено обкладинку твору. Прізвище та ім'я рецензента подано наприкінці.

На початку рецензії авторка не лише вводить читача в тему, але й одразу позитивно оцінює появу твору С. Андрухович: «Творче мовчання Софії Андрухович тривало сім років. Може, саме тому „Фелікс Австрія“ став найбільш очікуваною книжкою осені. І роман виправдав сподівання, а його авторка вже впевнено заявила про себе як про зрілу письменницю і вагому по-стать в українській літературі» [26]. Такий початок налаштовує читача на піднесену оцінку роману.

У наступних абзацах С. Ославська *переказує й описує зміст твору*, зазначає, в якій формі його написано: «Написаний у формі щоденника, роман занурює читача у внутрішній світ українки Стефанії Чорненько. Дія відбувається протягом 1900 року. Стефа тоді саме такого віку, що заміж трохи запізно, але потреба любові від того нікуди не зникає. А всю свою любов дівчина з дитинства віддає Аделі Ангер, разом з якою зростала в домі Аделиного батька, доктора Ангера. Докторова дружина й мати Аделі, так само, як і батьки Стефи, загинула під час

Мармулядової пожежі (У 1868 році вогонь знищив півміста. Пожежа почалася на кухні, де варилася мармуляда)» [26].

Принагідно поряд із описом рецензентка висловлює оціночні судження, наприклад: «тож і насолод у тексті – на всі смаки. Найбільш очевидна, звісно, гастрономічна» [26] (про кухонні старовинні рецепти); «Побутові деталі стають ще одним джерелом насолоди в романі. Одяг, інтер'єри, буденні ритуали виписані з увагою та любов'ю» [26] (про назви вулиць старовинного Франківська, вигляд та внутрішню оздобу будинків); «Мова роману – також привід естетам підняти келих за авторку. Критики погоджуються, що такого майстерно написаного тексту в українській літературі не траплялося давно. Тому читачам із загостреним почуттям естетичного та вразливістю до кітчю можна без вагань братися до книжки. Більше того – про добрий смак подбали не лише авторка, а й видавництво» [26] (про мову твору і гарну обкладинку, що також викликає естетичну насолоду у читачів).

Завершується рецензія висновком: «Разом із тим „Фелікс Австрія“ – доволі домашня книжка, після якої понад усе бажаєш лишитися на Стефиній кухні, у тому затишному Станиславові, так дбайливо створеному Софією Андрухович, може, як слід ностальгії за рідним містом» [26]. Це непряма порада прочитати рецензований твір.

У №12 «Українського журналу» за 2019 рік рубрика «*Культрєвію*» займає четверту частину часопису (з 38 по 50 сторінку) (дод. Г). Це говорить про те, що українці за кордоном цікавляться культурною тематикою, для них важливо знати, що відбувається в культурному, літературному, мистецькому житті в Україні.

Культурній тематиці присвячено в аналізованому номері журналу *різні за жанром матеріали*. Це *інтерв'ю* з директоркою Мистецького Арсеналу Олесею Островською-Лютою (с. 38-40); есе Катрін Хаддад «Що (хто) пише мою поезію?» (с. 41); *авторська колонка* Ірини Плехової із

матеріалом «Музика осені: саунд, який додає або ж долає меланхолію» (с.42-43).

Інші тексти – це рецензії. Наприклад, публікація «*Дім кримських татар*» присвячена критичному відгуку про дебютний фільм Нарімана Алієва «Додому». Авторка – *Анастасія Євдокимова*. За жанром це рецензія-репліка.

Перша половина тексту – це *опис сюжету* документального фільму. Далі рецензентка визначає його *тематику* і *проблематику*. Приміром, авторка пише: «Додому» – класичний роад-муві: персонажі сідають у автівку та їдуть до кінцевого пункту призначення. Для творців фільму важливо, щоби стрічку дивились і героям співпереживали. Але про що саме це кіно? Передовсім – про стосунки батьків та дітей, коли син не розуміє батька, а той не готовий прийняти будь-яке інше рішення, окрім свого. Між ними ціннісна прірва, а ще дорога й неможливість вибирати. Це історія про втрату рідних, коли в кожному кадрі відчувається біль. Також і про те, як мусульманин відчуває себе у православному світі, де на стінах висять ікони, а труни продають уже із приклеєними хрестами. Історія про наші дні та те політичне тло, яке необхідно розуміти глядачам інших країн, аби зчитати всі рівні трагедії та травм: депортація, анексія, війна» [6].

Рецензентка коротко *оцінює динаміку сюжету, акторську гру, режисерську роботу*; лише згадує фільми подібної проблематики; глибоких узагальнень немає: «фільм «Додому» всіляко тисне на громадянське й людське всередині глядача, фільм тримає в напрузі та змушує вірити в кожне слово. Комусь він нагадує роман про Донбас «Інтернат» Сергія Жадана, інші ж захоплюються акторською грою режисера фільмів «Кіборги» та «Хайтарма» Ахтема Сеїтаблаєва, який показав себе тут по-новому» [6].

Авторка наприкінці рецензії говорить *про відзнаки фільму* (нагорода «Золотий Дюк»; подання на премію «Оскар» за найкращий

фільм іноземною мовою). І резюмує: «це більш ніж конкурентний продукт. А в українському кіно засяяла нова зірка – режисер Наріман Алієв, якому вдалося не лише філігранно виконати роботу, але й дуже красиво дебютувати» [6].

У наступній підрубриці *«Культрєвію: рецензії та анотації»* вміщено 7 рецензій. Відзначимо зміну в заголовковому комплексі: якщо у часописі за 2014-15 рр. у назву виносили найменування рецензованої книги, у 2019-ому це вже повноцінний заголовок, що передає основну думку рецензії.

Розглянемо для прикладу матеріал *«Химери Іш-Челю»* (Дод. Г). Це критичний відгук на книгу (Ілларіон Павлюк. Танець недоумка, ВСЛ, 2019, 680 с.). Автори – *Анатолій та Катерина Пітики*. За жанром це *рецензія-оглядова стаття*.

Автори *традиційно вводять читача в тему*, зокрема говорять про незначну кількість української наукової фантастики, тому «вихід другого роману Ілларіона Павлюка «Танець недоумка» – приємний виняток із правила, який, на жаль, його підтверджує» [29].

Рецензенти *розглядають новий твір І. Палюка у порівнянні з іншим* його доробком, а також екстраполюють мотиви «Танцю недоумка» на подібні твори інших письменників-фантастів. Вони доходять висновку про те, що новий твір цікавіший за попередні: «Павлюк уже переосмислював класичні тексти у своєму першому романі «Білий попіл», проте «Танець недоумка» значно цікавіший. Хоча б тому, що реінтерпретаціями «Вія» не грався тільки ледачий; скидається на те, що ця тема відверто себе вичерпала» [29].

Далі говорять *про здобутки автора*: «До того ж роман Ілларіона Павлюка не позбавлений і власної художньої цінності» [29]. Подано *опис сюжету твору*.

Рецензенти визначають *синкретизм жанрової основи твору*: «Танець недоумка» - це поєднання космоопери, психологічного трилера

та горору, що плавно перетікають одне в одного» [29]; *характеризують головного героя* роману: «Головного героя зовсім не ідеалізовано: хоч оповідь ведеться від його імені, навряд чи комусь захочеться себе з ним асоціювати. Гілель боягузливий, невпевнений у собі тип, ще й великий бабій» [29]; відзначають *позитивні й цікаві моменти* твору: «Наука вельми органічно й цікаво вплетена в сюжет, перетворюючись мало не на детективну інтригу. Після роману автор запропонував цікавий коментар, де розповів, що хвороба, яка дамокловим мечем висить над головним героєм, справжня, а продумувати «біологічний» сюжет йому допомагав справжній учений-біолог, спеціаліст із грибів» [29].

У висновку автори висловлюють свій вердикт: «Попри легку наївність та певні недоліки, «Танець недоумка» – книга приємна й захоплива. Ілларіону Павлюку вдалося уникнути «синдрому другого роману». Із цієї книги вийшов би непоганий космічний серіал – канал Syfy точно зміг би перетворити його на кілька цікавих сезонів» [29].

2.3. Рецензія в газеті «День»

Цікавим і авторитетним виданням України є газета «День». З часів його заснування (1996 рік) редакція і колектив пройшли значний етап становлення і розвитку. На нашу думку, сьогодні «День» – це бренд української якісної журналістики.

У Вікіпедії зазначено: «"День" – щоденна всеукраїнська газета суспільно-політичної тематики, що виходить п'ять разів на тиждень (з вівторка по суботу). Містить як поточні новини, так і аналітичну інформацію. Виходить трьома мовами (українською, російською, англійською). 25 січня 1998 року з'явився англійський тижневий дайджест «The Day». Зараз українська та російська версії виходять чотири днів на тиждень (у вівторок, середу, четвер, п'ятницю та суботу), англійська – двічі (у вівторок і четвер). З весни 1999 року газета «День» перша в Україні стала членом асоціації «Синдикат» – міжнародна газетна

асоціація. (На сьогодні в Україні лише дві газети є членами цієї асоціації – «День» та «Дзеркало тижня»). Усі статті газети також розміщуються на сайті у вільному доступі» [4].

Головний редактор від заснування і до тепер – Івшина Лариса Олексіївна.

Газета виходить друком, а також має електронну версію. Доступ до усіх матеріалів безкоштовний. Також на сайті усі друковані екземпляри «Дня» зберігаються у рубриці «Архів», де їх можна відкрити у PDF-форматі і прочитати.

Редакційна політика газети «День» спрямована на формування інтелектуальної еліти України. У контенті видання чимало матеріалів культурної, історичної, мистецької тематики. Друкують також і рецензії. Для цього відведено *рубрику «Українці – читайте!»*.

Публікація «*Повернення унійного Мелетія Смотрицького*» (29 жовтня 2020 р.). Автор – *Петро Кралюк*. Це рецензія-репліка з елементами статті (дод. Д).

Оформлення матеріалів у газеті «День» є однаковим для усіх текстів. Заголовок виділено напівжирним накресленням і набрано більшим кеглем. Під ним – лід (так само виділено напівжирним накресленням і набрано меншим кеглем, ніж заголовок). Нижче зліва – фото автора, його прізвище та ім'я, дата виходу матеріалу.

Зліва заверстано *фото*, що відповідає темі рецензованого твору. Після текстової частини повторюється прізвище і ім'я автора та зазначається *рубрика «Українці – читайте!»*. На нашу думку, рубрику все ж варто заверстати зверху, перед заголовком публікації. Це б сприяло кращому орієнтуванню читача.

Заголовок публікації «*Повернення унійного Мелетія Смотрицького*» привертає увагу аудиторії до теми рецензії. Лід «*Цивілізаційне протистояння, котре розгортається на терені України в ХХІ ст., годі зрозуміти, не звертаючись до передісторії*» [11] говорить

більше за заголовок, оскільки орієнтує не просто на відгук про книгу, а екстраполює на масштабну суспільну проблему. Це вже є вказівкою на те, що перед нами не просто опис змісту твору, а алюзія ідей його автора на сучасний стан.

Із шести абзаців рецензії перші чотири – передісторія появи книги «Апологія...» Мелетія Смотрицького в українському перекладі. Автор згадує біографію письменника-полеміста Мелетія Смотрицького (кін. 16-поч. 17 ст.), основні ідеї його релігійної позиції та філософії. І порушує питання актуальності висловлених Мелетієм Смотрицьким ідей для сучасної України. Саме в цій частині тексту є елементи аналізу, на основі яких ми говоримо, що ця рецензія-репліка містить елементи статті.

Власне про перевидання твору М. Смотрицького українською мовою йдеться у двох останніх абзацах: «Цього року «Апологія...» побачила світ у перекладі українською мовою. Автором цього проєкту став архієпископ Ігор Ісіченко. Він же автор ґрунтовної передмови, котру можна розглядати як окрему монографію, а також приміток і коментарів. Переклав же «Апологію...» Ростислав Паранько. Все це зроблено на високому професійному рівні. Такі якісні наукові видання в теперішній Україні не часто трапляються!

Щоправда, може виникнути питання, а чим цікава для сучасного українця «Апологія...» Мелетія Смотрицького. І тут, очевидно, варто погодитися з такими міркуваннями, які зустрічаємо у виданні, що цивілізаційне протистояння, котре розгортається на терені України в ХХІ ст., годі зрозуміти, не звертаючись до предісторії, до епохи Мелетія Смотрицького і до його «Апології...». Драму цього церковного діяча, зазначається у виданні, важливо відчутти й пережити як частину драми власної ідентичності кожного з українців ХХІ ст. Адже нам і тепер доводиться вибирати між Сходом і Заходом. Який буде вибір?» [11].

Завершення рецензії є нетиповим для цього жанру. Автор не подає прямої оцінки твору, не дає рекомендації до прочитання. Він порушує

питання, яке винесено в лід про цивілізаційне простистояння між Європою та Сходом, битва за це відбувається на території нашої країни сьогодні. Відтак останній абзац більше нагадує висновок статті. Отже, перед нами нетипова *рецензія з елементами статті*.

Матеріал «*Не лай царя, не буди звіра*» (6 листопада 2020 р.). Автор – **Борис Соколов**, професор, Москва. Це *рецензія-оглядова стаття*.

Лід розкриває тему рецензії: «Володимир Сорокін порадував нас новою книжкою – «Русские народные пословицы и поговорки» [34].

Борис Соколов у *заголовок* виніс одне із прислів'їв рецензованого твору, що виражає *головну ідею публікації*.

Від жанру рецензії тут перші абзаци. Автор наводить передісторію появи книжки, проводить паралелі з подібним виданням відомого російського лексиколога Володимира Даля: «Одразу згадується праця Володимира Даля «Пословицы и поговорки русского народа». Але від книжки Даля книжка Сорокіна відрізняється досить суттєво. Як сказано в анотації, «Володимир Сорокін почав записувати російські прислів'я та приказки ще в середині вісімдесятих, наслідуючи приклад великих попередників. Але письменник черпав їх не з фольклорних експедицій, а з глибини створеного ним самим «русского мира». Того «мира», всередині якого можлива фантастична і водночас така впізнавана реальність «Заметілі» і «Телурії» [34].

Також рецензент коротко описує зміст книги: «Перед нами – ті прислів'я та приказки, які могли б вигадати персонажі сорокінських творів, використовуючи цілком народну мову. Ось, наприклад, що каже давня народна мудрість, яка ввібрала багатовіковий досвід, про велике й могутнє російське «авось»: «На авось надейся, а жопу береги». А про тещу, як же без неї, вийшло дуже навіть поетично: «Золотая теща – что по осени роцца: не шумит, а шелестит» [34].

Проте автора не так цікавить зміст аналізованої книги, як ті ідеї, що закладені в наведених Сорокініми прислів'ях. Особлива увага – висловам

на політичну тему: «Мене зацікавили кілька прислів'їв про верховного правителя – царя, дуже актуальні для сьогоденної Росії. «Не брани царя, не буди зверя». Після прийняття поправок до російської конституції це заняття легко може стати кримінально караним. Тут-таки й приказка-загадка про бунтівника: «На царя плевал, да на колу запевал» [34].

Б. Соколов проводить паралелі з сучасною політичною ситуацією: «Сьогодні цивілізація зробила крок далеко вперед, і замість кола використовується «Новачок». «На царя управи нет». Про це, здавалося б, свідчить вся російська історія» [34].

І далі ще одна приказка про доброго царя наштовхує рецензента на міркування про всю історію російських правителів: «Яскравий приклад тут – цар Федір Іоанович, герой однойменної трагедії графа Олексія Костянтиновича Толстого. Ні, народ вірив і продовжує вірити в доброго царя і лихих бояр. А ось самі ці бояри саме й прагнуть переконати людей, що на чолі Росії має бути не добрий тюхтій-цар (тому не в пошані у російської еліти Микита Хрущов і Михайло Горбачов), а жорстокий державник на кшталт Івана Грозного, Петра Великого чи Йосифа Сталіна» [34].

На завершення Б. Соколов згадує інші твори аналізованого письменника і наводить тезу, що об'єднує українських та російських чиновників. Такий прийом наближує нашу аудиторію до рецензії російського професора. Отже, в останньому абзаці читаємо: «Сорокіна все це блискуче спародійовано у «Дне опричника» і в «Сахарном Кремле». І ще одне прислів'я, яке могло б стати гаслом чиновників і в Росії, і в Україні: «У клопов да чинуш закон таков: соси, пока не прихлопнут!». Хто ж у цьому сумнівається!» [34].

Завершення рецензії нагадує висновок аналітичного жанру – статті, тому і жанр нами визначено як рецензія-оглядова стаття.

Публікація *«Поетеса радикальних змін»* (9 жовтня, 2020 р.). Авторка – *Марія Чадюк*. Це рецензія-анотація.

Лід розкриває тему рецензії: «Лауреатом Нобелівської премії з літератури стала Луїза Глюк» [42].

За обсягом це невеличний матеріал, що має всього один абзац (дод. Е). Відзначається *оперативністю* (поетеса стала лауреатом Нобелівської премії, відповідно про неї і її твір треба швидко написати, а для цього найкраще підходить саме рецензія-анотація).

На початку *коротко про митця*: «Цьогорічна лауреатка – американська поетеса, професорка англійської мови в Єльському університеті. Дебютна збірка Луїзи Глюк «Первісток» (1968) принесла їй славу як однієї з найбільш перспективних поетес свого часу. Відтоді тема родинних взаємин стала провідною у її творчості. Водночас вона шукає універсальності – що відзначив і Нобелівський комітет, вказавши під час оголошення лауреата, що премію вручено «за її унікальний поетичний голос, який з аскетичною красою робить індивідуальне буття універсальним» [42].

Далі М. Чадюк пише про *зміст і тематику* поетичної збірки: «Одним із способів, завдяки якому Луїзі Глюк вдається цього досягати, є звернення до міфів та класичних мотивів. На спеціальній прес-конференції в Стокгольмі також зауважили на тому, що авторка є поетесою радикальних змін та переродження, а її творчості притаманні, зокрема, три такі характеристики: тема сімейного життя, строгий інтелект і досконале відчуття композиції» [42].

Завершення – типове для інформаційного матеріалу: «Це вже не перша вагома премія для поетеси: 1993 року вона стала лауреатом Пулітцерівської премії, а у 2014-му – Національної книжкової премії США (2014)» [42].

Матеріал «*Історії і задуми Андрія Шийчука*» (15 жовтня 2020 р.). Автор – *Олег Коцарев*. Це рецензія-оглядова стаття.

Традиційно лід розкриває ширше заголовок і говорить про *тему* рецензії: «Поетична книжка «Кахлі» – одна з новинок лауреатської серії видавництва «Смолоскип» [10] (дод. Є).

Рецензія побудована за *структурою*, що відповідає цьому жанровому різновиду, – рецензії-оглядовій статті.

Олег Коцарев на початку *вводить* читача в *історію появи* аналізованої книжки: «Збірка Шийчука належить до давно очікуваних, адже на момент свого «офіційного» дебюту поет уже став помітним і характерним учасником молоді української поетичної сцени – і з виступами, і з власними літературними проєктами та проєктами міждисциплінарними, мультимедійними» [10].

Далі автор говорить про *тематику* поетичних творів, що також відповідає структурі рецензії: «У «Кахлях» трапляються тексти здебільшого двох типів. У першому Андрій Шийчук розповідатиме певну кумедну чи парадоксальну історію. В другому – змалює дещо задумливу статичну картинку» [10]. На підтвердження сказаному рецензент наводить *уривки з поезій* Андрія Шийчука.

Загалом увесь текст рецензії переривається зразками поетичних творів.

Наведені уривки поезій дозволяють рецензенту *зробити висновки про їх мелодійність*: «І якщо в першому випадку текст ніби розкривається власною «музичністю», простим і ритмічним речитативом, то у другому з'являється відчуття, що цей вірш, мабуть, було б непогано читати під супровід якоїсь контрастної музики» [10].

О. Коцарев міркує про *композицію* збірки: «Невипадково Андрій Шийчук поділив основний масив книжки «Кахлі» на дві частини, із назвами, відповідно, «Статика» і «Динаміка». Але й недаремно вирішив «розв'язати» цю опозицію, додавши ще невеличкий розділ «Гравці», доволі очікувано центрований довкола мотиву гри, такого важливого скрізь, де заходиться про поезію» [10].

Далі рецензент *проводить паралелі* нової збірки з іншими творами автора: «Коли я писав про поетичну активність автора «Кахлів» до появи друком його першої книжки, мав на увазі й такий момент: із появою друкованої збірки з'являється можливість по-новому подивитися на творчість поета, переосмислити її, змінити акценти у сприйнятті. Здається, це правило залишається актуальним, попри всі зміни комунікативної реальності та регулярні «похорони книжки». Отже, моє знайомство з «усним» Андрієм Шийчуком чи з його фрагментарними публікаціями в інтернеті й на папері залишало враження, що в творчості цього автора виразно домінує іронія, а погоду визначають особливості індивідуального почуття гумору» [10].

Наступний абзац – коротко про мовні знахідки поета, про його авторський стиль: «Читаючи і перечитуючи «Кахлі», бачиш, що насправді метафоричний і медитативний моменти не менше, а може, і більше важливі для цього поета. Задума, образ, внутрішня гра асоціацій у «Кахлях» - речі неодмінні. У парадоксальний спосіб Шийчук розлогими описами вибудовує досить лаконічні й ефектні образні конструкції» [10].

На завершення немає рекомендації рецензента прочитати збірку. Олег Коцарев відзначає особливість нової поетичної книжки: «До речі, про «не їдь до Львова». Географія – один із головних «стрижнів» книжки «Кахлі». Збірка сповнена різних географічних маркерів, від України до Німеччини, від Польщі до Бразилії. Не те, щоб у цьому Андрій Шийчук сказав радикально нове слово, проте його географічна наполегливість і послідовність справді додають самобутності цим поезіям. Адже і вірш, і подорож тут великою мірою – колекція вражень, спійманих і збережених на майбутнє. Перечитуючи їх, перемандруючи, переконуєшся в справедливості двох останніх рядків процитованого вище вірша Андрія Шийчука – мистецтво не зупинити» [10].

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження ми дійшли таких висновків.

Рецензія – складна за своєю природою жанрова форма. Василь Шкляр, Дмитро Прилюк, Володимир Здоровега, Олександр Тертичний, Роман Гром’як, Юрій Бурляй, Галина Лазутіна багато інших дослідників розглядають цей надзвичайно цікавий жанр.

Науковці дійшли висновку про синкретичний характер рецензії, в якій закладено ознаки літературної критики, аналітики та публіцистики.

Як слушно зауважує Н. Орлова: «Така складна природа пояснюється тим, що автор у рецензії: 1) інформує (відповідає на основні питання: хто, що, де, коли); 2) оцінює (висловлює судження на основі власних ціннісних орієнтирів, інтелектуальних та емоційних запасів); 3) аргументує (доводить правомірність викладеної оцінки на основі аналізу рецензованого твору); 4) рекламує (повідомляє ті відомості про рецензований об’єкт, які можуть привабити реципієнта, і водночас приховати негативні сторони); 5) впливає на поведінку реципієнта (відкритими закликами чи прихованими інтенціями стимулювати до відповідних дій)» [25].

Слово «рецензія» латинського походження («recensio») і в перекладі означає «перегляд, повідомлення, оцінка, відгук про щонебудь».

Рецензія – це провідний жанр літературної критики та аналітичної журналістики, який містить елементи публіцистики, дає аналіз та оцінку художньому явищу, створеному літературою, музикою, живописом, театром чи кіно, а також публіцистичних та наукових творів.

Узагальнюючи дослідження учених, виділяємо такі жанрові ознаки рецензії:

- Основу рецензії складає відгук (зазвичай критичний) про твір.
- Предмет рецензії – твір (мистецтва, культури, живопису, літератури, кіно тощо).
- Мета – привернути увагу читача до рецензованого твору.
- Хронологічна актуальність.
- Науковість.
- Виклад змісту твору.
- Наявність оцінки, інтерпретації твору, його місця в доробку автора і загалом творчого процесу.
- Стислість, ясність, конструктивність, доброзичливість у висловленні думок.
- Вільне володіння автором методами аналізу.
- Може переходити з інформаційної до аналітичної жанрової групи.
- Єдність аналітичного та публіцистичного пафосу.

На початку 1990-х років українські журналістикознавці почали говорити про кризу жанру рецензії, що, на їх думку, була пов'язана із загальною кризою літературної критики. У рубриках «Рецензія» стали з'являтися тексти, що не містили аналізу, аргументованої оцінки, виважених порад, висновків, ґрунтовного критичного відгуку про явище літератури, мистецтва, культури. Журналістикознавці дійшли висновку про трансформацію рецензії в бік рекламних матеріалів.

У результаті аналізу жанрово-тематичних та композиційних особливостей публікацій у жанрі рецензія на шпальтах провідних газетно-журнальних видань України, ми дійшли таких висновків.

Сьогодні рецензія повернулася на шпальти періодичних видань, причому повернулася саме як аналітичний жанр.

У нашому дослідженні ми будемо дотримуватися цієї типології, узагальненої О. Кузьменко у праці «Тональність та міра критики в критичній статті». Вона виділяє такі *жанрові різновиди рецензії*:

- рецензія-анотація (опис; рекламний характер);
- рецензія-репліка (опис; елементи оцінки);
- рецензія-фейлетон (майже не використовується нині);
- рецензія-відкритий лист (використовується зрідка; звернення до письменника з пропозицією до полеміки);
- рецензія-оглядова стаття (грунтовна рецензія; виразний аналітичний аспект).

У найстарішому українському літературно-мистецькому часописі, а нині онлайн-виданні «*Літературна Україна*» зафіксовано такі жанрові різновиди рецензії:

- рецензія-анотація;
- рецензія-оглядова стаття.

Порівнюючи випуски «Літературної України» за 2011 - 2012 роки (друкована версія), а також матеріали інтернет-видання (онлайн-версії) (2020 р.) щодо жанрово-тематичних та композиційних особливостей рецензії, відзначимо посилення аналітичного складника.

В онлайн-версії видання «Літературна Україна» за 2020 рік рецензії розміщено в рубриці «Книжкове review». Майже всі критичні відгуки – це рецензії-оглядові статті. Вони є прикладом якісного критичного продукту: автори глибоко знають предмет аналізу, проводять широкі паралелі, є масштабність мислення і узагальнень. Перед читачем дійсно аналітичні матеріали фахових рецензентів-літературознавців.

Оформлення шпальти рубрики «*Книжкове review*» онлайн-версії видання «Літературна Україна» для всіх матеріалів однаково: заголовки, дата публікації на сайті, під нею фото (обкладинка твору, що рецензується), нижче – вихідні дані твору (прізвище автора, назва, рік

видання, кількість сторінок; фактично це бібліографічний опис книги). Через інтервал – власне рецензія. Прізвище рецензента розміщено після тексту рецензії.

«Український журнал» – аналітичне видання для українців, що проживають у Європі. У Вікіпедії зазначено, що це «україномовний інформаційний культурно-політичний місячник для українців у Чехії, Польщі та Словаччині» [39].

На сторінках «Українського журналу» активно функціонує жанр рецензії. Вони розміщені наприкінці часопису у постійній рубриці «*Культрєвю. Рецензії та анотації*». За жанром це:

- рецензії-репліки;
- рецензії-оглядові статті.

У контенті часопису рецензії й матеріалу культурної тематики займають четверту частину усіх матеріалів. Це говорить про те, що українці за кордоном цікавляться культурною тематикою, для них важливо знати, що відбувається в культурному, літературному, мистецькому житті України.

Відзначимо зміну в заголовковому комплексі: якщо у часописі за 2014-15 рр. у назву виносили найменування рецензованої книги, у 2019-ому це вже повноцінний заголовок, що передає основну думку рецензії.

Структура рецензій відповідає усім вимогам.

Цікавим і авторитетним виданням України є газета «*День*». З часів його заснування (1996 рік) редакція і колектив пройшли значний етап становлення і розвитку. На нашу думку, сьогодні «*День*» – це бренд української якісної журналістики.

Газета виходить друком, а також має електронну версію. Доступ до усіх матеріалів безкоштовний. Також на сайті усі друковані екземпляри «*Дня*» зберігаються у рубриці «Архів», де їх можна відкрити у PDF-форматі і прочитати.

Редакційна політика газети «День» спрямована на формування інтелектуальної еліти України. У контенті видання чимало матеріалів культурної, історичної, мистецької тематики. Друкують також і рецензії. Для цього відведено *рубрику «Українці – читайте!»*.

Жанрові різновиди рецензії в газеті «День»:

- рецензія-репліка з елементами статті;
- рецензія-оглядова стаття;
- рецензія-анотація.

На нашу думку, в газеті «День» більше різновидів рецензії, зокрема більше коротких форм (рецензій-анотацій, рецензій-реплік), оскільки видання виходить кілька разів на тиждень, є оперативнішим та інформативнішим за часописи.

Оформлення матеріалів у газеті «День» є однаковим для усіх текстів. Заголовок виділено напівжирним накресленням і набрано більшим кеглем. Під ним – лід (так само виділено напівжирним накресленням і набрано меншим кеглем, ніж заголовок). Нижче зліва – фото автора, його прізвище та ім'я, дата виходу матеріалу.

Зліва заверстано *фото*, що відповідає темі рецензованого твору. Після текстової частини повторюється прізвище і ім'я автора та зазначається *рубрика «Українці – читайте!»*. На нашу думку, рубрику все ж варто заверстати зверху, перед заголовком публікації. Це б сприяло кращому орієнтуванню читача.

Структурно всі проаналізовані рецензії відповідають певному жанровому різновиду. Аналітичність публікації зростає, якщо її автором є відомий критик, науковець, експерт, наприклад, професор Тарас Салига, професор Борис Соколов, літературознавець Олег Коцарев та інші.

Отже, рецензія залишається однією з найпоширеніших форм подання матеріалу на сторінках літературно-художніх часописів. Вона змінюється, набуває нових властивостей. Низка її різновидів постійно поповнюється та оновлюється. Це є свідченням того, що рецензія

продовжуватиме набувати нових специфічних рис і активно еволюціонуватиме на сторінках літературної періодики України.

До того ж аналіз жанрових форм рецензій на шпальтах сучасних онлайн-ових та газетних видань (за 2020 рік) дозволяє зробити висновки про посилення аналітичності і зменшення рекламного елемента в рецензіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобков А. К. Газетные жанры: учеб. пособие. Иркутск: Иркут. ун-т, 2005. 64 с. URL: <https://zzapomni.com/igu-irkutsk/bobkov-gazetnye-janry-uchebnoe-p-2005-4877>
2. Бурляй Ю. Основи літературно-художньої критики. Київ : Вища школа, 1985. 245 с.
3. Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі: Моногр. Київ: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. 238 с.
4. *День*: щоденна газета суспільно-політичної тематики: веб-сайт. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D1%8C_\(%D0%B3%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D1%82%D0%B0\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D1%8C_(%D0%B3%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D1%82%D0%B0))
5. Дупак О. В. Літературна рецензія в українських друкованих ЗМІ: особливості трансформації жанру. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальная коммуникация»*. Том 21 (60). 2008. №1. С.50-55. URL: <http://sn-philol.cfuv.ru/wp-content/uploads/2016/12/dupak.pdf>
6. Євдокимова А. Дім кримських татар. *Український журнал*. Вип. 12. 2019 р. : веб-сайт. URL: http://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2019_12.pdf
7. Журналістика : словник-довідник / авт.-уклад. І.Л. Михайлин. Київ : Академвидав, 2013. 320 с.
8. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. 2-ге вид. Львів, 2004. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk682275.pdf>
9. Ким М. Н. Жанры современной журналистики. Санкт-Петербург: Изд-во Михайлова В. А., 2004.

10. Коцарев О. Історії і задуми Андрія Шийчука. *День*: веб-сайт. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chytayte/istoriyi-i-zadumu-andriya-shyuchuka>
11. Кральнок П. Повернення унійного Мелетія Смотрицького. *День*: веб-сайт. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chytayte/povernennya-uniynogo-meletiya-smotryckogo>
12. Кривошея Г.П. Теорія і практика журналістики : навч. посібник. Київ : Книжкове вид-во НАУ, 2007. 220 с.
13. Кройчик Л. Е. Система журналистских жанров. *Основы творческой деятельности журналиста*: Учебн. для студ. вузов по спец. “Журналистика” / Ред.-сост. С. Г. Корконосенко. С.Пб.: Знание, 2000. С. 124-167.
14. Кузьменко О. Тональність та міра критики в критичній статті (на прикладі сучасних українських рецензій). *Електронна бібліотека Інституту журналістики*. веб-сайт. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2294>
15. Лазутина Г. Жанры журналистского творчества : учеб. пособ. для студ. вузов / Г. Лазутина, С. Распопова. Москва : Аспект Пресс, 2011. 320 с.
16. Лановик З. Література як труктзм або порятунк швидкоплинного. *Літературна Україна*: веб-сайт. URL: <https://litukraina.com.ua/2020/10/05/bogdan-zadura-roki-spokijnogo-soncja/>
17. Лесин В. М. Літературознавчі терміни : довідник. Київ : Рад. школа, 1985. 251 с.
18. *Літературна Україна*. Про газету: веб-сайт. URL: <https://litukraina.com.ua/pro-gazetu/>
19. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром’як. Вид. 2-ге, виправл. і допов. Київ : Академія, 2006. 752 с.

20. Мас-медіа у термінах і визначеннях : Корот. слов.-довід. / уклад. Ю. В. Бондар. Київ : МАУП, 2005. 224 с.
21. Мелещенко О.К., Чічановський А.А., Шкляр В.І. Інформація, інформаційний. Словник термінів і понять для журналістів і політологів. Київ: Грамота, 2007. 72 с.
22. Мельник Г.С., Тепляшина А.Н. Основы творческой деятельности журналиста: Учебник / Г. Мельник, А. Тепляшина: Питер, 2006. 272 с.
23. Михайлин І. Л. Основи журналістики: Підруч. 3-тє вид., доп. і поліпш. – Київ : ЦУЛ, 2002. – 284 с.
24. Мониц Л. М. Рецензія як специфічний жанр на сторінках літературно-художніх журналів. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 53. С. 87-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_53_17
25. Орлова Н.В. Жанрово-тематичний аналіз рецензії на шпальтах «Літературної України» та «Українського журналу» Актуальні проблеми сучасного мас-медійного простору. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (Херсон, 12 – 13 вересня 2016 року). / Олексенко В. П., Рембецька О. В. та ін.; Херс. держ. ун-т. Херсон : ХДУ, 2016. С. 54-57. URL: <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%97%D0%B1%>
26. Ославська С. На Стефіній кухні. *Український журнал*. Вип. 9. 2014 р. : веб-сайт. URL: http://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2014_09.pdf
27. Піддубняк В. Г. Словник журналіста і видавця. Херсон : ХМД, 2005. 120с.
28. Підлуцький О. Аналітичні жанри. *Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво* : навчальний посібник / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін. ; за ред. В. В. Різуна. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 287 с. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/Books/jurfax.pdf>

29. Пітики А. та К. Химери Іш-Челю. Український журнал. Вип. 12. 2019 р. : веб-сайт. URL: http://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2019_12.pdf
30. Подолян М. Публіцистика як система жанрів. Київ : Центр вільної преси, 1998. 38 с.
31. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості: Методологічні проблеми. Київ: Вища школа, 1973. 270 с.
32. Прохасько Т. 1930-ті: дослідниця екзотики. *Український журнал*. Вип. 4. 2015 р. : веб-сайт. URL: http://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2015_04.pdf
33. Серажим К. С. Текстознавство : підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 527 с.
34. Соколов Б. Не лай царя, не буди звіра. *День*: веб-сайт. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chytayte/ne-lay-carya-ne-budy-zvira>
35. Теорія й практика радянської журналістики: навч. посіб. / за ред. В. Здоровеги. Львів, 1989. С. 224-233.
36. Тертичний А.А. Жанры периодической прессы. Уч.пособие. Москва : Аспект пресс, 2000. URL: <http://evartist.narod.ru/text2/01.htm>
37. Тертычный А. А. Аналитические жанры журналистики. Москва, 1998.
38. *Український журнал*. Вип. 12. 2019 р. : веб-сайт. URL: http://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2019_12.pdf
39. Український журнал. *Вікіпедія*: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%96_%E2%80%94%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB
40. Фарина І. Валентина Люліч. На білому білі: поезії. *Літературна Україна*: веб-сайт. URL: <https://litukraina.com.ua/2020/09/30/valentina-ljulich-na-bilomu-bili-poezii/>

41. Харитоненко О. Сучасні трансформації жанру літературної рецензії в мас-медійному просторі України. Всеукраїнська науково-практична конференція «*Журналістика, філологія та медіаосвіта*». Зб. доп. Полтава, 14-15 травня 2009 р. Том II. Полтава: Освіта, 2009. С. 382-387.
URL:
http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/14550/1/Kharytonenko_Review.pdf
42. Чадюк М. Поетеса радикальних змін. *День*: веб-сайт. URL:
<https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chytayte/poetesa-radykalnyh-zmin>
43. Шкляр В.І. Теорія і методика журналістської творчості. Київ, 1999.

ДОДАТКИ

Додаток А

Літературна Україна

Заснована 21 березня 1927 року

ГОЛОВНА НОВИНИ СТАТТІ ДІАЛОГИ «ЛУ» ARS POETICA ПРОЗА КНИЖКОВЕ REVIEW ПОГЛЯД ПРО ГАЗЕТУ

Додому • Книжкове ревію

Богдан Задур. Роки спокійного сонця

Зоряна Лановик

05.10.2020

232

Літературна Україна 5/972 [нравится](#)

ЛІТЕРАТУРНА УКРАЇНА

Нравится Страница [Подробнее](#)

Літературна Україна [около недели назад](#)

«Чернобыльдорф» – це багатограневий культурологічний проєкт, для визначення якого композитори формації Nova Opera Роман Григорів та Ілля Разумейко користуються терміном Умберто Еко «орєга арєта». Він поєднує живу оперу, віртуальну реальність, антропологічний музей та Інститут дослідження Чернобыльдорфської культури, який розпочав свою роботу в жовтні на другому поверсі Мистецького арсеналу

<https://litukraina.com.ua/.../u-mistekomu-arsenal-vpershe.../>

[Новини](#)

Додаток Б

Заснована 21 березня 1927 року

ГОЛОВНА НОВИНИ СТАТТІ ДІАЛОГИ «ЛУ» ARS POETICA ПРОЗА КНИЖКОВЕ REVIEW ПОГЛЯД ПРО ГАЗЕТУ

Додому • Книжкове ревію

Валентина Люліч. На білому білі: поезії

30.09.2020

188

НА БІЛОМУ БІЛІ

Літературна Україна 5/972 [нравится](#)

ЛІТЕРАТУРНА УКРАЇНА

Нравится Страница [Подробнее](#)

Літературна Україна [около недели назад](#)

«Чернобыльдорф» – це багатограневий культурологічний проєкт, для визначення якого композитори формації Nova Opera Роман Григорів та Ілля Разумейко користуються терміном Умберто Еко «орєга арєта». Він поєднує живу оперу, віртуальну реальність, антропологічний музей та Інститут дослідження Чернобыльдорфської культури, який розпочав свою роботу в жовтні на другому поверсі Мистецького арсеналу

<https://litukraina.com.ua/.../u-mistekomu-arsenal-vpershe.../>

[Новини](#)

Додаток В

УЖ культура

рецензії

На Стефiній кухнi

Софiя Андрухович. Фелікс Австрія, Львів, Видавництво Старого Лева, 2014, 288 с.

Творче мовчання Софiї Андрухович тривало сім років. Можливо, саме тому «Фелікс Австрія» став найбільш очікуваною книжкою осені. І роман вправдов сподобався, а його авторка вже вправдов заявила про себе як про зрілу письменницю і вагому поєстат в українській літературі.

Написаний у формі щоденника, роман занурює читача в внутрішній світ українки Стефiї Чорненько. Дія відбувається протягом 1900 року. Стефiя тоді саме такого віку, що саме трохи заплано, але потреба любові від того нікому не зникла. А всю свою любов дівчина з дитинства віддала Адолфу Ангеру, разом з якою зростала в домі Адельїного батька, доктора Ангера. Докторова дружина й мати Адельї, так само, як і батьки Стефi, загинули під час Мармурової пожежі (у 1868 році вогонь знищив півміста. Пожежа почалася на кухні, де варилися морщуки).

Стосунки Стефi та Адельї нерозривні, із напоями істерки, образами та

Джона Фаула спростує і що, нібито остаточно розв'язку.

«Моя любов – надійна, незмінна, вічна. Вічна і неперушена, як Австрія-Угорська імперія», – каже Стефi Чорненько, а читач мусить вловити іронічний натяк. Це одна з підказок, що роман не слід сприймати як спливе захоплення прекрасною епохою Австро-Угорської імперії, а швидше як іронічну інтерпретацію поширеного замилування тми «золотим часом».

Мова роману – також привид естетам підняти келих за авторку. Критики погоджуються, що такого майстерно написаного тексту в українській літературі не траплялося давно. Тому читачом із загостреним почуттям естетичного та вразливостю до кітчу можна без вагонів братися до книжки. Більше того – про добрий смак подібним не лише авторка, а й видавництво. Обкладинку «Фелікс Австрія» хочеться довго роздивлятися, наляно,

лювину роману, у якій справді нічого не відбувається. Можливо, Софiя Андрухович мала на меті, за прикладом Умберто Еко в «Імні Розі», випробувати читача цією сонячною сторінкою, аби до другої половини книжки дісталися лише перевірені.

Багато важить для роману і насолода містом. Пі, кому добре знайома колишній Станіславів, а сьогодні Івано-Франківськ, вповільнює чималу раість від упізнаного маршрутів. Старі назви вулиць, згадки про крамничі та пекарні, – все це трошки зашифрує книжку для тих, до кого назви Семиродзького, Півлра чи Саліжинська не промовляють. Певно, станіславівці та решта читачів побачать дві різні книжки.

Мова роману – також привид естетам підняти келих за авторку. Критики погоджуються, що такого майстерно написаного тексту в українській літературі не траплялося давно. Тому читачом із загостреним почуттям естетичного та вразливостю до кітчу можна без вагонів братися до книжки. Більше того – про добрий смак подібним не лише авторка, а й видавництво. Обкладинку «Фелікс Австрія» хочеться довго роздивлятися, наляно,

Фелікс Австрія

Додаток Е

день day.kyiv.ua

Українська Русский English

Наполеон Хілл, американський філософ та психолог успіху

ГОЛОВНА | НОВИНИ | ГАЗЕТА | ФОТО | ВІДЕО | МАГАЗИН | АРХІВ | УКРАЇНА INCOGNITA | ФОНД "ДНЯ" | ПЕРЕДПЛАТА

ГАРЯЧІ ТЕМИ: Конституційна криза | Коронавірус | Місцеві вибори-2020 | Інтервенція Росії

Повідомте про новину

«Поетеса радикальних змін»

Лауреатом Нобелівської премії з літератури стала Луїза Глюк

Марія Чадюк
9 жовтня, 2020 - 11:48

Поширити 1 | Твіт

Ілюстрація NIKLAS ELMENED

Цьогорічна лауреатка — американська поетеса, професорка англійської мови в Єльському університеті. Дебютна збірка Луїзи Глюк «Первісток» (1968) принесла їй славу як однієї з найбільш перспективних поетес свого часу. Відтоді тема родинних взаємин стала провідною у її творчості. Водночас вона шукає універсальності — що відзначив і Нобелівський комітет, вказавши під час оголошення лауреата, що премію вручено «за її унікальний поетичний голос, який з аскетичною красою робить індивідуальне буття універсальним». Одним із способів, завдяки якому Луїзі Глюк вдається цього досягти, є звернення до міфів та класичних мотивів. На спеціальній прес-конференції в Стокгольмі також зауважили на тому, що авторка є поетесою радикальних змін та переродження, а її творчості притаманні, зокрема, три такі характеристики: тема сімейного життя, строгий інтелект і досконале відчуття композиції. Це вже не перша вага премія для поетеси: 1993 року вона стала лауреатом Пулітцерівської премії, а у 2014-му — Національної книжкової премії США (2014).

Підготувала Марія ЧАДЮК
Газета: №191-192, (2020)

БЛОГИ

- Андрій Любка: Кордони незваних республік
- Ігор Яковенко: Як Росія буде жити при Байдені
- Анна Данильчук: Прості спостереження за складними об'єктами
- Дмитро Десятерик: Без правосуддя
- Лариса Волошина: Країна під сумнівом

ВАЖЛИВО 19:11 Науковці спрогнозували захворюваність на COVID-19 в Україні найближчими тижнями

Додаток Є

день day.kyiv.ua

Українська Русский English

Наполеон Хілл, американський філософ та психолог успіху

ГОЛОВНА | НОВИНИ | ГАЗЕТА | ФОТО | ВІДЕО | МАГАЗИН | АРХІВ | УКРАЇНА INCOGNITA | ФОНД "ДНЯ" | ПЕРЕДПЛАТА

ГАРЯЧІ ТЕМИ: Конституційна криза | Коронавірус | Місцеві вибори-2020 | Інтервенція Росії

Повідомте про новину

Історії і задуми Андрія Шийчука

Поетична книжка «Кохлі» — одна з новинок лауреатської серії видавництва «Смолокип»

Олег Коцарев
15 жовтня, 2020 - 17:59

Поширити 2 | Твіт

Збірка Шийчука належить до давно очікуваних, адже на момент свого «офіційного» дебюту поет уже став помітним і характерним учасником молоді української поетичної сцени — і з виступами, і з власними літературними проектами та проектами міждисциплінарними, мультимедійними.

У «Кохлях» трапляються тексти здебільшого двох типів. У першому Андрій Шийчук розповідатиме певну кумедну чи парадоксальну історію. В другому — змалює дещо задумливу статичну картинку. Десь так —

(...) *Ще коли ми вчилися у школі, я, після уроків зарубіжної літератури, любив сказанути щось*

БЛОГИ

- Андрій Любка: Кордони незваних республік
- Ігор Яковенко: Як Росія буде жити при Байдені
- Анна Данильчук: Прості спостереження за складними об'єктами
- Дмитро Десятерик: Без правосуддя
- Лариса Волошина: Країна під сумнівом

ВАЖЛИВО 19:11 Мільйони європейців виступили за закриття кордонів з Росією найближчими тижнями